

International Conference of Economics, Finance and Accounting Studies

International Conference of Economics, Finance and Accounting Studies is a double-blind peer-reviewed, open-access journal published to reach excellence on the scope. It considers scholarly, research-based articles on all aspects of economics, finance and accounting. As an international congress aimed at facilitating the global exchange of education theory, contributions from different educational systems and cultures are encouraged. It aims to provide a forum for all researchers, educators, educational policy-makers and planners to exchange invaluable ideas and resources.

OILAVIY KORXONALAR IQTISODIY BARQARORLIGINI TA'MINLASH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH

Rustamova Zarina Rustamovna

“Ipak yo’li” Turizm va madaniy meros xalqaro universiteti assistent o’qituvchisi

Annotatsiya. Ushbu maqolada oilaviy korxonalar iqtisodiy barqarorligini ta'minlashning ilmiy-nazariy asoslari tahlil qilinadi. Oilaviy tadbirkorlikning ijtimoiy va iqtisodiy ahamiyati, uning milliy iqtisodiyotdagi roli, shuningdek, barqarorlikka erishish uchun qo'llaniladigan metodologik yondashuvlar va strategiyalar o'rganiladi. Maqolada oilaviy korxonalarining samarali faoliyat yuritishda moliyaviy resurslarni boshqarish, innovatsiyon yondashuvlar, davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash tizimi, va bozor sharoitlariga moslashish kabi muhim omillar ko'rib chiqiladi. Shu bilan birga, davlat siyosatining oilaviy biznesga ta'siri va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda qo'llaniladigan amaliy strategiyalar ham tahlil etiladi.

Kalit so'zlar: Oilaviy korxonalar, iqtisodiy barqarorlik, tadbirkorlik, moliyaviy boshqaruv, innovatsiyalar, davlat qo'llab-quvvatlashi, biznes strategiyalari, raqobatbardoshlik, xizmat ko'rsatish sektori, ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish.

Kirish

Iqtisodiy barqarorlik – har qanday korxonaning, shu jumladan oilaviy korxonalarining uzoq muddatli muvaffaqiyati va rivojlanishining asosiy shartlaridan biridir. Oilaviy korxonalar, o'zining kichik va o'rta biznes tuzilmasiga ega bo'lishi, shuningdek, oilaviy mulkchilik va boshqaruv modeliga asoslanganligi tufayli, o'ziga xos iqtisodiy xususiyatlarga ega. Ushbu bo'limda oilaviy korxonalarining iqtisodiy barqarorligini shakllantiruvchi ilmiy-nazariy yondashuvlar, prinsiplar va omillar tahlil qilinadi.

Oilaviy korxonalarining iqtisodiy barqarorligi masalalari nafaqat O'zbekiston, balki xorijiy mamlakatlarda ham keng tadqiq qilinadi. Ushbu mavzu bo'yicha turli maktablar va olimlarning nazariy yondashuvlari, tadqiqot usullari va xulosalari mavjud. Quyida xorijiy, rus va o'zbek olimlarining ushbu sohadagi asosiy ilmiy ishlari va ularning ta'riflari keltirilgan. Xorijiy tadqiqotchilar oilaviy korxonalarining barqarorligini asosan korporativ boshqaruv, merosni

boshqarish va oilaviy biznes strategiyalari nuqtai nazaridan o'rganadi. Alfred D. Chandler Jr. (1990) ning "Scale and Scope: The Dynamics of Industrial Capitalism" (Masshtab va Doira: Sanoat Kapitalizmi Dinamikasi) asarida korporatsiyalarning rivojlanishi, shu jumladan oilaviy korxonalarining barqarorligi masalalari yoritilgan. Chandler (1990) – "Oilaviy korxonalarining barqarorligi uning strategik rejalashtirish va tashkilotchi qobiliyatiga bog'liq" degan fikrni ilgari surgan. Chandler bu kitobda yirik korporatsiyalarning tarixiy evolyutsiyasini tahlil qilgan bo'lsa-da, uning asosiy g'oyalari (strategik rejalashtirish, tashkilotchi qobiliyat va boshqaruv strukturasi) oilaviy bizneslarning uzoq muddatli muvaffaqiyatiga ham qo'llaniladi. Uning fikricha, barqarorlik uchun eng avvalo strategik rejalashtirish – korxonah rahbariyati uzoq muddatli maqsadlarni aniqlashi va resurslarni samarali taqsimlashi kerak, shuningdek tashkilotchilik qobiliyati – oilaviy korxonalarda boshqaruv ierarxiyasi va qarorlar qabul qilish mexanizmlari aniq bo'lishi lozim. Chandlerning "The Visible Hand: The Managerial Revolution in American Business" (1977) asarida professional boshqaruvning oilaviy korxonalariga ta'siri haqida ham izohlar mavjud. U ta'kidlaganidek, oilaviy bizneslarning barqarorligi ularning "ma'muriy apparatni modernizatsiya qilish" qobiliyatiga bog'liq.

Iqtisodiy barqarorlik – korxonaning ichki va tashqi omillarga qaramay, barqaror daromad olish, moliyaviy muvozanatni saqlash va bozor sharoitlariga moslasha bilish qobiliyatidir.

Ilmiy adabiyotlarda bu tushuncha quyidagi jihatlarni o'z ichiga oladi:

- Moliyaviy barqarorlik – korxonaning qisqa va uzoq muddatli majburiyatlarini o'z vaqtida bajarishi.
- Ishlash barqarorligi – mahsulot yoki xizmatlarni barqaror ishlab chiqarish va sotish.
- Investitsion barqarorlik – yangi loyihalarga sarmoya kiritish va ularni samarali boshqarish imkoniyati.

Oilaviy korxonalarda barqarorlik, ayniqsa, oila a'zolarining shaxsiy manfaatlari, uzoq muddatli maqsadlari va ishonchli moliyaviy strategiyalari bilan chambarchas bog'liq.

Oilaviy korxonalarining barqarorligi quyidagi ichki va tashqi omillarga bog'liq bo'lib hisoblanadi. Ichki omillarga boshqaruvning samaradorligi, moliyaviy resurslarni boshqarish, innovatsion yondashuvlar, ishchi kuchining sodiqligi kabilar kiradi. Bu omillarning mazmun mohiyati to'g'risida to'xtaladigan bo'lsak:

Boshqaruvning samaradorligi – oilaviy korxonalarda qarorlar qabul qilish tezligi va moslashuvchanligi barqarorlikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Moliyaviy resurslarni boshqarish – oilaviy korxonalarda moliyaviy oqimlarni aniq rejalashtirish va risklarni minimallashtirish zarur.

Innovatsion yondashuvlar – yangi texnologiyalar va marketing strategiyalarini joriy etish bozorda raqobatbardoshligini oshiradi.

Ishchi kuchining sodiqligi – oila a'zolarining korxonaga nisbatan yuqori motivatsiyasi ishlab chiqarish samaradorligini oshirishi mumkin.

Tashqi omillarga esa iqtisodiy va siyosiy barqarorlik, bozor talabi va raqobat, ijtimoiy-ma'naviy omillar kiradi. Iqtisodiy va siyosiy barqarorlik – mamlakatdagi soliqlar, subsidiyalar va qonunlar oilaviy korxonalarining faoliyatiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Bozor talabi va raqobat – iste'molchilar ehtiyojlarini o'z vaqtida aniqlash va raqobatchilardan ajralib turish strategiyalari muhimdir. Ijtimoiy-ma'naviy omillar – oilaviy korxonalariga nisbatan jamiyatning ishonchi va qo'llab-quvvatlashi ularning barqarorligini mustahkamlaydi.

XULOSA

Oilaviy korxonalarining iqtisodiy barqarorligini ta'minlash uning ichki tuzilmasiga,

boshqaruv strategiyasiga va tashqi muhitga moslashuvchanligiga bog'liq. Nazariy jihatdan resurslar, manfaatdor tomonlar va moslashuvchanlik kabi omillarni hisobga olgan holda, amaliyotda esa moliyaviy rejalashtirish, innovatsiyalar va davlat siyosati bilan uyg'unlashtirilgan holda barqaror rivojlanishga erishish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Bekmurodov, U. (2020). "Oilaviy biznes va tadbirkorlikni rivojlantirish yo'llari". Toshkent: Fan nashriyoti.
2. Karimov, A. (2019). "Iqtisodiy barqarorlik tamoyillari va oilaviy korxonalar". Samarqand: Ilm-fan.
3. Smith, J. (2018). "Family Businesses and Economic Stability". London: Business Press.
4. Murodov, B. (2021). "Innovatsion biznes strategiyalari va oilaviy korxonalar". Buxoro: Ilmiy nashr.
5. Porter, M. (2008). "Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance". New York: Free Press.